

**ДО
ПРЕДСЕДАТЕЛЯ НА НАРОДНОТО
СЪБРАНИЕ
Г-ЖА ЦЕЦКА ЦАЧЕВА**

УВАЖАЕМА ГОСПОЖО ПРЕДСЕДАТЕЛ,

На основание чл. 87, ал. 1 от Конституцията на Република България внасяме законопроект за изменение и допълнение на Изборния кодекс.

Молим, законопроектът да бъде представен за разглеждане и приемане съгласно установения ред.

София, 06.07.2012г.

Народни представители:

ЗАКОН

За изменение и допълнение на Изборния кодекс

§1:

1.1 В чл.20, ал.4, думите „могат“ се заличават, а след думите „с особено мнение“ се добавя текста „когато не са съгласни с решението или с посоченото протокола“. Думите „като изрично отбелязват дали гласуват "за" или "против" конкретното решение“ се заменят с „като посочват в какво се изразява особеното мнение.“

2.2 В чл. 26, ал. 7 преди цифрата „5“ се добавя „4“, а след цифрата „6“ се добавя „16“.

§ 2: В чл. 29 се правят следните изменения и допълнения:

1. в ал. 2 в края на изречение първо се добавят думите „и обявяване на Интернет страницата на Централната изборителна комисия“;

2. в ал. 3 думите „не подлежи на обжалване“ се заменят със „подлежи на обжалване пред съответния Административен съд в тридневен срок от обявяването му. Административния съд се произнася в тридневен срок в открито заседание с призоваване на жалбоподателя, районната изборителна комисия и заинтересованите лица и решението му е окончателно, освен когато се обжалва отказ или заличаване на регистрация по ал. 1, т. 7, 8 и 9. В последния случай решението на административния съд подлежи на обжалване пред ВАС по реда на чл. 26, ал. 7.

3. създава се нова алинея 4 със следния текст „При обжалване на решенията на Общинската изборителна комисия сроковете по Административно-процесуалния кодекс не се прилагат.“

§3: В чл. 33 се правят следните изменения и допълнения:

1. в ал. 2 в края на изречение първо се добавят думите „и обявяване на Интернет страницата на Централната изборителна комисия“;

2. в ал. 3 думите „н подлежи на обжалване“ се заменят със „подлежи на обжалване пред съответния Административен съд в тридневен срок от обявяването му. Административния съд се произнася в тридневен срок в открито заседание с призоваване на жалбоподателя, Общинската изборителна комисия и заинтересованите лица и решението му е окончателно, освен когато се обжалва отказ или заличаване на регистрация по ал. 1, т. 14 и 16. В последния случай решението на административния съд подлежи на обжалване пред ВАС по реда на чл. 26, ал. 7;

3. създава се нова алинея 4 със следния текст „При обжалване на решенията на Общинската изборителна комисия сроковете по Административно-процесуалния кодекс не се прилагат.”

§4: В чл. 77 се правят следните допълнения:

1. в ал. 1, предложение първо преди думите „на партия” се добавят думите „на парламентарна коалиция, имаща парламентарна група в действащото Народно събрание или”;

2. в ал. 1 в края се добавя ново изречение със следния текст:

„Наименованието или абревиатурата по предходното изречение не може да включва трите имена на физическо лице или неговото фамилно име, или комбинация от собственото и бащино или собственото и фамилно име на лицето, освен когато физическото лице е регистрирано като кандидат от името на същата коалиция или е дадено неговото изрично съгласие.”

3. в ал.2 накрая се добавят запетая и думите: „, а когато няма регистрирана партия с такова име, но е налице парламентарна коалиция по ал. 1 - когато последната участва в изборите за ново Народно събрание.“

4. в ал. 7 накрая се добавят думите „, и ал. 4”

§5: В чл. 101 се правят следните изменения:

1. В ал. 1 се добавя ново изречение със следното съдържание: “Създава се публичен регистър на застъпниците”.

2. В ал. 2 думите двама застъпници“ се заменят с „един застъпник“.

3. В ал. 3 думите двама застъпници“ се заменят с „един застъпник“.

4. Застъпниците следва да са навършили 18г. към датата на регистрацията им, да отговарят на останалите условия по чл. 4 и срещу тях да няма висящи досъдебни или съдебни производства.

§6:

1. В чл. 107, ал. 1, думите „в два многомандатни изборни района“ се заменят с „един многомандатен изборен район“.

§7:

1. В „Допълнителни разпоредби“, параграф 1, т. 18 се добавя нова подточка „в“ със следното съдържание: „За дейността си наблюдателите не могат да получават възнаграждение от политически партии и техни кандидати“.

§8:

1. Създава се нов параграф 26 със следния текст: При провеждането на изборите за народни представители за обикновено Народно събрание през 2013г. се провежда гласуване по електронен път.

2. Електронното гласуване е равностойно и се произвежда съвместно с гласуването с хартиени бюлетини на основата на всеобщо, свободно, равно, тайно и пряко изборително право.

3. За електронното гласуване са задължителни общите изисквания, които се отнасят до гласуването с хартиени бюлетини.
4. Гражданите гласуват по избор или само електронно, или само с хартиени бюлетини.
5. Държавната и изборната администрация провеждат разяснителни действия по електронното гласуване в националните медии и чрез електронното правителство.
6. Електронното гласуване и обработката на данните от гласуването се следят и контролират от Централната изборителна комисия, районните изборителни комисии и специализираните органи на държавната администрация.
7. Разходите за подготовка и осъществяване на електронното гласуване са за сметка на държавния бюджет.
8. Електронното гласуване се произвежда под контрола и методическото ръководство на Централната изборителна комисия и на районните изборителни комисии, назначени съобразно Изборния кодекс.
9. Централната изборителна комисия издава и обнародва в Държавен вестник Методически указания за електронно гласуване не по-късно от 55 дни преди изборния ден. Указанията се изпращат на районните изборителни комисии и областните администрации и се публикуват в електронните сайтове по чл. 15, ал. 1 и чл. 19, ал. 1.
10. Към Министерския съвет се създава специализиран орган за техническо осигуряване и контрол на електронното гласуване.
11. При изпълнение на служебните си задължения членовете на специализирания орган са длъжностни лица по смисъла на Наказателния кодекс.
12. Електронното гласуване се осъществява с помощта на електронни средства за комуникация и обработка на информация, включени в специална техническа система.
13. Техническата система се проектира, осъществява и поддържа по начин, който:
  - осигурява лесен и разбираем достъп до механизмите и начините за електронно гласуване, включително улеснен достъп за изборителите с физически увреждания;
  - предлага на изборителите "он-лайн" инструкции за необходимите действия при осъществяване на електронното гласуване;
  - осигурява непрекъснатата служебна връзка с регистъра за електронно гласуване;
  - гарантира, че само притежаващите активно изборително право и надлежно регистрирани изборители могат да гласуват;
  - гарантира, че гласуващите дистанционно изборители няма да имат допълнителни разходи извън обичайните разходи за комуникация по Интернет или телефон;
  - осигурява надеждна и бърза идентификация на самоличността на изборителите;
  - осигурява еднаква по обем и качество информация за всеки от участващите в изборите политически субекти;
  - гарантира тайната на гласуването и съответно на свободното волеизявление на изборителите;
  - предотвратява купуването и манипулирането на гласове;

- предлага в ясна и различима форма възможностите за гласуване за различните политически субекти при политически избори, или за различните решения при референдуми;
- осигурява възможност за лесна навигация на потребителския софтуер и на електронните бюлетини в частност;
- не изисква от избирателя специални умения извън онези, необходими за използване на Интернет или цифров телефон;
- позволява използване на стандартни браузери при гласуване чрез Интернет терминали;
- осигурява възможност за електронно подаване на гласа за не повече от 10 минути;
- гарантира, че всеки избирател подава само един глас за всеки вид избор, и че всеки глас се съхранява и преброява точно един път;
- съответства на най-висок клас стандарти за качество и устойчивост на използваните апаратни и програмни средства;
- осигурява максимална надеждност срещу външни смущения и неразрешен достъп, включително срещу хакерски атаки;
- в случай на прекъсване на изборния процес поради възникване на непреодолими външни пречки съхранява данните от гласуването и позволява продължаването му след отстраняване на пречките;
- позволява обобщаване на резултатите и изпращането им в електронен вид на районните избирателни комисии и на Централната избирателна комисия веднага след момента на приключване на гласуването, но не по-късно от 30 минути след този момент;
- осигурява цялост и секретност на прехвърляната информация чрез криптиране на данните и защита на комуникационните връзки;
- поддържа електронен дневник на изборния процес с отбелязване на всички възникнали особености и отклонения от предвидения режим;
- гарантира лесна поддръжка на апаратните средства и бързо отстраняване на възникнали технически неизправности;
- позволява наблюдение от независими упълномощени органи;
- позволява одит и проверка от страна на упълномощени органи;
- позволява повторно използване в срок от един месец след изборите.

14. Избирателите могат да гласуват електронно по един от следните начини:
    - недистанционно – чрез специализирани устройства в избирателните секции;
    - дистанционно – чрез Интернет терминали.
  15. Когато в избирателната секция е предвидена възможност за електронно гласуване с помощта на специализирано устройство по чл. 13, т. 1, там трябва да се осигури и възможност за гласуване с хартиени бюлетини.
  16. При гласуване по чл. 13, т. 1, избирателят прави своя избор чрез електронна бюлетина, реализирана върху визуален, аудио или тактилен терминал.
  17. Електронната бюлетина предоставя възможност да не се избере политически субект, участващ в изборите.
18. Не по-късно от седем дни след насрочването на датата на изборите, изборната администрация открива електронен интерактивен сайт за:
    - регистрация на избирателите, желаещи да гласуват електронно;

- предоставяне на информация във връзка с изборите.

19. Сайтът се поддържа не по-малко от един месец след официалното обявяване на изборните резултати.
20. Избирателите, желаещи да гласуват дистанционно, заявяват това в сайта не по-късно от 21 дни преди датата на изборите, като посочват:
  - име;
  - единен граждански номер;
  - пощенски адрес за кореспонденция;
  - електронен адрес, мобилен телефон и факс;
  - информация колко избиратели ще гласуват от този терминал, за да могат да бъдат издадени персонални пароли за всеки един от тях.
21. Избирателите по предходната алинея декларират, че ще гласуват само дистанционно и са известени, че няма да могат да гласуват в избирателни секции.
22. Информацията по ал. 3 се обработва и съхранява съобразно със Закона за защита на личните данни.
23. В избирателните списъци в полето за подпис на избирателите по ал. 3 служебно се отпечатва текстът „заявено дистанционно гласуване“, или съкратено "ЗДГ". Тези избиратели не могат да гласуват в избирателни секции.
24. След получаване на заявка по чл. 15, ал. 3, изборната администрация проверява дали заявителят притежава активно избирателно право съгласно информацията в масивите на ЕСГРАОН.
25. Изборната администрация може да поиска от заявителя допълнителна информация чрез посочените от него средства за връзка.
26. Когато се установи, че заявителят притежава активно избирателно право, изборната администрация му издава пароли за дистанционно гласуване. Паролите се изпращат с препоръчано писмо на пощенския адрес, посочен от заявителя, не по-късно от 18 дни преди изборния ден.
27. Незабавно след изпращане на паролите изборната администрация уведомява за това заявителя чрез електронния му адрес или по факс.
28. Избирателите по чл. 15, ал. 3, имат право да се откажат от електронно гласуване.
29. Избирателите заявяват отказ от електронно гласуване чрез сайта по чл. 15, ал. 1, като удостоверяват самоличността си с единния си граждански номер и с получените по чл. 15, ал. 3 пароли, не по-късно от 10 дни преди изборния ден.
30. Избирателите по ал. 1 възстановяват правото си да гласуват в избирателната секция по постоянния си адрес, като текстът по чл. 15, ал. 6 се заличава служебно.
31. Изборната администрация създава и поддържа регистър на заявителите електронно гласуване избиратели.
32. В регистъра се отбелязват гласувалите избиратели.
33. Изборната администрация открива и поддържа в Интернет специален електронен сайт за гласуване чрез Интернет терминали.
34. Сайтът предлага информация за необходимите действия при този вид

гласуване.

35. Сайтът може да предлага еднаква по форма балансирана информация за участващите в изборите политически субекти.
36. Сайтът се поддържа в период с продължителност от 48 часа, който изтича в 20:00 часа в изборния ден.
37. Дистанционното гласуване по предходния член включва следните етапи:
  - избирателят влиза в електронния адрес на сайта и зарежда от него на компютъра си сертификата, издаден от изборната администрация, като това може да се извърши и преди изборния ден;
  - избирателят въвежда единния си граждански номер, срещу който получава еднократно уникално потребителско име, което потвърждава със специален защитен код, посочен на електронния сайт;
  - избирателят въвежда потребителското си име и паролите по чл. 16, ал. 3;
  - в случай на три неуспешни опита за идентификация, достъпът до системата за този потребител се прекратява за един час;
  - след успешна идентификация по т. 2 избирателят получава електронна бюлетина, която съдържа същите варианти за гласуване, както хартиената бюлетина, с възможност да не се гласува за нито един от участващите в изборите политически субекти;
  - след като избирателят направи своя избор, системата изисква потвърждаване на избора чрез десетцифрен код, който се изпраща на мобилния му телефон и който е валиден до десет минути след получаването му;
  - избирателят може еднократно да промени избора си, като след промяната се изисква потвърждаване на новия избор;
  - след потвърждаване на избора по т. 4 или 5 гласът на избирателя се записва и съхранява в електронната избирателна кутия;
  - след записване на гласа в избирателната кутия избирателят получава съобщение за приключване на процедурата по гласуването;
  - след приключване на гласуването информацията за направения избор изчезва от терминала и става недостъпна за следващите потребители на този терминал;
  - информацията за самоличността на избирателя и за направения от него избор се заличава от паметта на използваното за гласуване устройство.
38. След извършване на дейностите по предходния член електронният глас се съхранява в електронната избирателна кутия.
39. Съхраняваните в електронната избирателна кутия гласове не съдържат информация, която да позволява разкриване на самоличността на избирателя.
40. Незабавно след закриване на сайта за дистанционно гласуване данните се обобщават по избирателни райони и се изпращат по факс и в електронен вид, подписани с електронен подпис, на районните избирателни комисии и на Централната избирателна комисия.
41. Електронните гласове, включително гласовете от чужбина, се изпращат в районната избирателна комисия по постоянния адрес на избирателите.
42. Данните от електронното гласуване се отразяват в протокола на районната избирателна комисия по партии, коалиции и кандидати, като се посочват и недействителните гласове.
43. Резултатите от гласуването в избирателните райони и общо за страната се получават, като се обединят данните от гласуването с хартиени бюлетини и

данните от електронното гласуване.

44. Незабавно след подписване на протокола районната избирателна комисия го изпраща в Централната избирателна комисия по факс и в електронен вид, подписан с електронен подпис.
45. Районните избирателни комисии изпращат в Централната избирателна комисия всички изборни книжа не по-късно от 12 часа след подписване на протокола.
46. Текущи данни и предварителни резултати от електронното гласуване и от гласуването с хартиени бюлетини се публикуват в сайта на Централната избирателна комисия веднага след обобщаването им по райони.
47. Данни от електронното гласуване по партии, коалиции и кандидати не се съобщават до 20:00 часа в изборния ден.
48. Централната избирателна комисия може да съобщава данни за броя и процента на избирателите, гласуващи електронно, и преди срока по предходната алинея.
49. Окончателните резултати от гласуването се публикуват незабавно след обявяването им - в сайта по чл. 15, ал. 1, в сайта на Централната избирателна комисия, както и в други сайтове на електронното правителство, не по-късно от 30 дни след обявяването им - в Бюлетин на Централната избирателна комисия и на технически носител.
50. По смисъла на този закон:
  - "дистанционно гласуване" е електронно гласуване чрез интернет терминали или цифрови телефони извън избирателните секции;
  - "електронна бюлетина" е електронен модел, върху визуален, аудио или тактилен терминал, на бюлетината за гласуване, съдържащ възможностите за избор при хартиената бюлетина, както и допълнителна възможност да не се гласува за който и да е от участващите в изборите политически субекти;
  - "електронно гласуване" е гласуване, при което на определен етап от подаването на гласа избирателят използва електронно устройство;
  - "електронен глас" е защитен и анонимизиран избор на избирателя при електронното гласуване. Гласът е действителен когато изборът е за участващ в изборите политически субект, и недействителен когато е избрана възможността да не се гласува за който и да е от политическите субекти;
  - "електронна избирателна кутия" е електронно средство за съхраняване на електронните гласове;
  - "Интернет терминали" са устройства за включване в интернет като персонални компютри, работни станции и други. Терминалите могат да бъдат от визуален, аудио или тактилен вид;
  - "недистанционно гласуване" е електронно гласуване чрез специализирани устройства в избирателните секции и под контрола на секционните избирателни комисии;
  - "парола" е индивидуален цифров код за достъп и за идентификация при дистанционно електронно гласуване.

София, 06.07.2012г.

Народни представители:

МОТИВИ

1. В доклада на ОССЕ за проведените местни и президентски избори 2011г. като една от основните слабости на действащия Изборен кодекс бе посочена липсата на независим съдебен контрол върху редица актове на изборната администрация. С предлаганите промени в ИК се въвежда такъв контрол по отношение на актове, с които се ограничават правата на участващите в изборите партии, коалиции и кандидати-напр. случаите на отказ за регистрация, зализаване на съществуваща регистрация и т.н.

2. Друг опасен законодателен пропуск в ИК пролича от регистрацията на коалицията „За Зеленогорски”, използваща фамилното име на действащия кмет на гр. Плевен към онзи момент, без той да участва в тази коалиция и дори при неговото изрично възражение. В произнасянето си по жалбата на г-н Зеленогорски, ЦИК посочи в своето решение, че счита, че не е налице законово основание за уважаване на жалбата на г-н Зеленогорски, тъй като Изборния кодекс не третира такава хипотеза /независимо, че бе безспорно установено, че фамилията „Зеленогорски” е уникална в България чрез представяне на удостоверение от ЕСГРАОН, още повече никоя от партиите или от представляващите ги лица, участващи в състава на тази коалиция не бе с такова име/.

3. Предлаганите законодателни промени целят попълване на празнотите, респективно коригиране на неяснотите по отношение непрозрачността на бюлетините, статута на предизборните коалиции, особеното мнение при несъгласие на член на избирателна комисия с дадено решение, реда за провеждане на изборите зад граница и др.

4. Електронното гласуване има за цел да разшири значително гражданското участие в изборите чрез привличане на:

- избиратели с физически увреждания или заболявания, както и възрастни избиратели, за които отиването до избирателните секции представлява проблем;
- живеещите в чужбина избиратели, както и избирателите у нас, които в изборния ден се намират извън населеното място по постоянния си адрес;
- младите избиратели, за които електронната среда е естествена, и които често не гласуват по традиционния начин с хартиени бюлетини;
- всички избиратели, използващи съвременни комуникационни и информационни технологии за делови и битови цели.

5. Повишената чрез електронно гласуване избирателна активност е от важно значение за привличане и приобщаване на гражданското общество в управлението и за повишаване на доверието към избраните органи и взетите на референдуми решения. За България привлечените по този начин допълнителни гласове могат да достигнат половин милион.

6. Електронното гласуване е поне толкова сигурно и надеждно, колкото е гласуването с хартиени бюлетини по отношение на процедурите по гласуването. Дистанционното електронно гласуване е не по-малко надеждно от широко прилаганото по света дистанционно гласуване по пощата.

7. Преброяването на гласовете и обобщаването на данните от електронното гласуване са значително по-надеждни в сравнение с аналогичните операции при гласуване с хартиени бюлетини. Гаранция за твърденията по тази и по предходната точка са високите технически изисквания към апаратните и програмни компоненти на системата за електронно гласуване, специфицирани в чл. 11, ал. 2 и съгласувани със съществуващите европейски стандарти в тази област.

8. Електронното гласуване отговаря на нуждите и изискванията на съвременното информационно и комуникационно общество и неговото внедряване и използване представлява обективна необходимост.

9. Разходите за подаване и обработка на един глас при електронно гласуване в момента са съизмерими с тези при гласуването с хартиени бюлетини (по данни от пилотни проекти в Ирландия, Англия и Швейцария). В перспектива и с разширяване на обхвата на електронното гласуване относителните разходи за електронно гласуване ще паднат значително под тези за гласуване с хартиени бюлетини.

10. Електронното гласуване все повече се прилага в Европа и по света, и скоро ще преобладава над гласуването с хартиени бюлетини. В Холандия над 95 на сто от избирателите гласуват електронно. Електронно се гласува на избори и референдуми в някои кантони на Швейцария. Електронно гласуване е въведено в Англия, Ирландия, Франция, Швеция, Германия и Испания. Електронно гласуват в Мексико, Бразилия и Индия.

11. На среща на Комитета на министрите на външните работи на страните-членки на Съвета на Европа през 2003 беше приет документ, установяващ стандарти и препоръки за електронно гласуване. В документа се отчита необходимостта от все по-широко използване на информационните и комуникационни технологии в изборните процеси, включително и за електронно гласуване. На нова среща на Комитета на министрите през 2004 предстои приемане на окончателен документ, според който електронното гласуване ще стане неотменна и важна част от европейската изборна практика. В течение на следващите две години страните-членки ще трябва да обърнат особено внимание на електронното гласуване и в частност на привеждането му в съответствие с приетите в упоменатия документ норми в стандарти. В този смисъл става въпрос не дали, а кога в България ще се въведе електронно гласуване. Очевидни са предимствата, ако започнем подготовката за този процес сега.

06.07.2012г.

Вносител: